

ข้อเขียนเพื่อการวิวาทะ :
เส้นทางความคิดของขบวนการนักศึกษไทย
ในรอบทศวรรษ 14 ตุลา ฯ :
การปฏิวัติกระบวนทัศน์ 2 ครั้ง

เกษียร เตชะพีระ

พื้นฐานความเป็นมาของข้อเขียนนี้เขียนขึ้นในเงื่อนไขเวลาจำกัดและสติปัญญาอันจำกัด มันเป็นเพียงการบังคับตัวเองให้มองอดีตจากความจำ โดยคัดอุปสรรคทางความคิดใหม่ ๆ เข้าไปส่องสำรวจ แล้วสรุปออกมาเป็นข้อสังเกตคร่าว ๆ ซึ่งอาจควนสับสนหลายประการ คงจะได้อ่านต่อไป

นิยาม “กระบวนทัศน์” หรือ
“ระเบียบตรรกะแห่งโลกมโนภาพ”

มโนภาพ (concept) ใจกลางที่ผู้เขียนจะใช้ในการเขียนบทความนี้ คือ กระบวนทัศน์ (paradigm) คำศัพท์นี้มีนักปรัชญาใช้กันหลายท่านในหลายความหมาย ที่โด่งดังที่สุดเห็นจะเป็นการใช้ของไทมส์ คุณ ในการเขียน *The Structure of Scientific Revolution* อันเลื่องชื่อ ซึ่งพูดถึงการพัฒนาของวิทยาศาสตร์ โดยผ่านกระบวนการปฏิวัติกระบวนทัศน์ (paradigmatic revolutions) ผู้เขียนเองไม่ได้มีโอกาสอ่านงานชิ้นนั้นโดยตรง และสัมผัสความคิดของคุณก็โดยผ่านการบรรยายของอาจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ผู้เขียนเด็กที่จะยอมรับและเข้าใจ paradigm ในความหมายที่อาจารย์ชัยวัฒน์นิยาม คือ กระบวนทัศน์หมายถึงวิธีการมองสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์

ในกระบวนการเรียนรู้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์ในยุคหนึ่งๆจะมีกระบวนการทัศน์หนึ่งเป็นหลัก ครอบคลุมการมองของคนทั่วไปอยู่ อากาของ ความเสื่อมของกระบวนการทัศน์เก่าและการเริ่มแสวงหากระบวนการทัศน์ใหม่เริ่มขึ้นเมื่อมี anomaly ของกระบวนการทัศน์เดิม anomaly ก็คือสภาพที่สิ่งต่างๆ กลืนกลายออกมาโดยขัดแย้งหรือมิได้เป็นไปตาม ความคาดหมายของกระบวนการทัศน์เก่า ถึงจุดนี้ มนุษย์ก็จะพยายามวิพากษ์กระบวนการทัศน์เก่า หากกระบวนการทัศน์ใหม่ การพลิกเปลี่ยน—ก้าวกระโดด ทางกระบวนการทัศน์จากเก่ามาสู่ใหม่นี้ก็คือการปฏิวัติ กระบวนการทัศน์ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนย้ายกระบวนการทัศน์ (paradigm shift) ในที่สุด

เพื่อให้กระบวนการทัศน์มีความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนใคร่จะขอยืนยันออกไปว่า กระบวนการทัศน์น่าจะมีความหมายคล้ายคลึงกับสิ่งที่เรียกว่า “ระเบียบตรรกะแห่งโลกมโนภาพ” (world conceptual scheme) มโนภาพ “ระเบียบตรรกะแห่งโลกมโนภาพ” นี้ปรากฏในบทสนทนาทางปรัชญา ระหว่าง Bryan Magee ผู้บรรยายวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดกับ Hilary Putnam ศาสตราจารย์ปรัชญาวิทยาศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ข้อคิดของ Hilary Putnam ก็คือ ความรู้ของเรามิใช่เท่ากับสัญจรกรรมภาววิสัย ระหว่างมนุษย์กับโลกภาววิสัยภายนอกนั้นมิใช่ทางโล่งเปล่า ซึ่งมนุษย์สามารถเข้าถึง โลกภาววิสัยภายนอกได้อย่างบริสุทธิ์ผู้คั่น ระหว่างมนุษย์กับโลกภาววิสัยภายนอกมีสิ่งที่เรียกว่า “ระเบียบตรรกะแห่งโลกมโนภาพ” ขวางและประกอบอยู่ตลอดเวลาในกระบวนการหาความรู้ของมนุษย์ ความรู้ของมนุษย์ตามนัยทรรศนะหนึ่งจึงมีค้ำที่บนอภิวัดอยู่

ตลอดเวลา ไม่อาจปฏิเสธได้ (เป็นการปฏิเสธ positivism* โดยตรง) บรรดากฎเกณฑ์ต่างๆ ของสรรพศาสตร์มิใช่ลอยและแผ่ผ่องอยู่ในโลกภาววิสัย มาแล้วแต่ไหนแต่ไร ไม่ใช่พระเจ้าจ้องดวงตรามันอยู่ “ทรงนั่น” มาแต่ก่อนแต่ก็แล้วมนุษย์เพียงแค่นี้ไป “ค้นพบ” มัน กฎเกณฑ์ของสรรพศาสตร์ก็เป็นกิจกรรมเรียนรู้ของมนุษย์ (human cognitive activity) ศาสตร์หรือความรู้ทั้งหลายจึงประกอบ ไปทั้งส่วนที่มนุษย์ค้นพบและอุทิศ (contribute) ให้ หรือพูดอย่างเป็นสูตร ศาสตร์หรือความรู้ของมนุษย์เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มนุษย์ค้นพบ (ข้อเท็จจริง, การสังเกต) กับสิ่งที่มนุษย์อุทิศ (ระเบียบตรรกะแห่งโลกมโนภาพ) ทฤษฎีทั้งหลายจึงมิใช่สัญจรกรรมภาววิสัย หากแต่เป็นบททดสอบเสนออธิบายที่ค้ำที่สุดซึ่งรอการถูกแทนที่เสมอไปด้วยคำอธิบายที่ดีกว่า (ดีกว่าหมายถึง แม้แย้งกว่า ครอบคลุมกว่า)

ระเบียบตรรกะแห่งโลกมโนภาพ (หรือ กระบวนการทัศน์ หรือ โลกอภิวัด) ซึ่งล้อมมนุษย์อยู่ชั้นหนึ่งก่อนถึงโลกภาววิสัย) ประกอบไปด้วย

1. เหล่ามโนภาพซึ่งมนุษย์ใช้มามองโลกและตีความประสบการณ์ของตน
 2. กรอบโครงซึ่งเราใช้จัดระเบียบการสังเกตการณ์ข้อเท็จจริงของเรา
- ข้อที่นำสนใจก่อนจะผ่านเลียบทนิยามยุ่งยากนี้ก็คือ ระเบียบตรรกะแห่งโลกมโนภาพหนึ่งหรือ กระบวนการทัศน์หนึ่งของมนุษย์มีกลไกป้องกันตัวเองให้ความชอบธรรมกับตัวเองอยู่ กล่าวคือ แต่ละกระบวนการทัศน์จะมีกลไก (1,2) เพื่ออธิบาย “กรณี

* positivism—ลัทธิตระหนักแน่ หรือ ปฏิฐานนิยม

ยกเว้น” “นอกกฎเกณฑ์” อยู่เสมอ เพื่ออธิบายกรณีแหกคอกให้ตกไปและรักษากระบวนการที่ค้นเอาไว้ ที่สำคัญบรรทัดฐานว่าความถูกต้องชอบธรรมของเหตุการณ์หรือการปฏิบัติหนึ่ง ๆ ก็เป็นองค์ประกอบส่วนหรือติดตั้งภายใน (built in) กระบวนการหนึ่งด้วย กล่าวคือกระบวนการที่ค้น ก. นำไปสู่การปฏิบัติ ข. บรรทัดฐานการให้คุณค่า ให้ความถูกต้องชอบธรรมต่อการปฏิบัติ ข. นั้นก็อยู่ในกระบวนการที่ค้น ก. ด้วย (ทำอย่างนั้นมันถูกมันดีหรือมันเลวก็อยู่ในสายตาของกระบวนการที่ค้น ก. นั่นเอง)

“ปัญญาชนของขบวนการนักศึกษา”

นักศึกษาไทยถูกคำนิยามของสังคมนักว่าเป็นปัญญาชน ชื่อนี้รู้กันทั่วไป ปัญหาก็คือ นักศึกษาทุก ๆ คนในขบวนการนักศึกษาเป็นนักคิดของขบวนการด้วยหรือไม่? เมื่อ 15 ตุลาคม 2526 ผู้เขียนได้ไปร่วมสัมมนาอภิวัตน์ผู้นำนักศึกษารุ่นหลัง ๆ บางท่าน พวกเขาเสนอว่าผู้คนส่วนใหญ่ในขบวนการนักศึกษาหลัง 6 ตุลา ๖ 2519 ไม่ได้ลึกซึ้งหยั่งรู้ทฤษฎี ยุทธศาสตร์ ของ พคท. อะไรหรอก แต่เข้าร่วมสนับสนุนเพราะอารมณ์บ้าง มีญาติอยู่บ้าง เห็นความชอบธรรมบ้างเท่านั้นแหละ สำหรับนักศึกษาซึ่งไม่ใช่ นักคิดแห่งขบวนการเหล่านี้ พวกเขาไม่เกิดวิกฤตอุดมการณ์เพราะพวกเขาไม่เคยมีอุดมการณ์แบบ พคท. (จริง ๆ) เพราะฉะนั้นเมื่อ พคท. พัง สำหรับเขาก็คือการพังของขบวนการหนึ่ง ไม่ใช่การพังของอุดมการณ์ในหัวสมองของเขา

ข้อคิดของผู้ว่านักศึกษาท่านนี้อาจไม่ถูกต้องทั้งหมด แต่ก็กระตุ้นให้ผู้เขียนฉุกใจคิดว่า นักศึกษาในขบวนการนักศึกษาทุกคนหรือแม้แต่ส่วนใหญ่ในองค์กรของเราเห็นที่จะมิใช่ “นักคิดแห่งขบวนการ” กันเสียแล้วกระมัง ถ้าอย่างนั้นขบวนการนักศึกษาจะต้องมี “นักคิด” แห่งขบวนการอยู่แน่ ๆ เป็นชนชั้นนำทางปัญญา (intellectual elite) กลุ่มน้อย ๆ ของขบวนการนักศึกษา

อันโทนีโอ แกรมซี นักสังคมนิยมชาวอิตาลีผู้สนใจศึกษาโครงสร้างส่วนบนได้เคยเสนอโมโนภาพ “organic intellectuals” ไว้ว่าหมายถึงบุคคลซึ่งทำหน้าที่เป็นอวัยวะในการคิดและการจัดตั้ง ฐานอุดมการณ์และความทะยานอยาก บ่งบอกฐานะบทบาทในประวัติศาสตร์ของชนชั้นหนึ่ง ๆ ผู้เขียนขออิมมโนภาพนี้มาใช้อย่างเบี่ยงเบน (เพี้ยน) สักเล็กน้อยว่า ถ้าอย่างนั้นขบวนการนักศึกษา (ในฐานะองค์กร ขบวนการ ไม่ใช่ชนชั้น) ก็น่าจะมีปัญญาชนอินทรีย์ภาพ (organic intellectuals) ของตนได้เหมือนกัน ปัญญาชนอินทรีย์ภาพของขบวนการนักศึกษาหรือ “ปัญญาชนของขบวนการนักศึกษา” ก็คือ บุคคลซึ่งทำหน้าที่เป็นอวัยวะในการคิดและการจัดตั้ง ฐานอุดมการณ์และความทะยานอยาก บ่งบอกฐานะบทบาทในประวัติศาสตร์ของขบวนการนักศึกษานั้นเอง

ถ้ารักจะเป็นนักสังคมนิยมให้ตลอดรอดฝั่ง ก็คงต้องทำการบ้านต่อ — เอาการวิเคราะห์ชนชั้นเข้ามาจับ เพราะ (1) ขบวนการนักศึกษาไม่ได้อยู่ในสุญญากาศ แต่อยู่ในบริบทของสังคมซึ่งมีเหล่าอุดมการณ์นานาชนิดของแต่ละชนชั้นในสังคม

ดำรงอยู่ สุขุมการเหล่านี้และปัญญาชนอินทรีภาพของแต่ละชนชั้นย่อมส่งอิทธิพลต่อบัญชาชนของขบวนการนักศึกษา (2) นายทุนน้อย (ตรง orthodox Marxism หน่อยละ) เป็นชนชั้นที่ไม่เป็นตัวแทนแบบวิถีการผลิตในประวัติศาสตร์ (อย่างมากก็เป็นตัวแทนการผลิตย่อยหรือความสัมพันธ์การผลิตแบบเฉพาะหนึ่ง แต่ไม่ได้เป็นตัวแทนแบบวิถีการผลิต) ฉะนั้นนายทุนน้อยจึงมีระชากรรมทางประวัติศาสตร์ที่ในที่สุดก็ต้องสนับสนุนชนชั้นที่เป็นตัวแทนแบบวิถีการผลิต (นายทุน-ทุนนิยม, กรรมกร-สังคมนิยม เป็นต้น) ถ้าเราจำนักศึกษาคือเป็นนายทุนน้อย ปัญญาชนของขบวนการนักศึกษาก็คงหนีไม่พ้นระชากรรมเดียวกัน (ไอโฮ! class determinism มาก คงไม่ตกใจอาจารย์เจลิมเกือริแน่ๆ) ไม่ว่าจะเหตุ(๑)หรือ (๒)นักลัทธิมาร์กซ์คงบอกว่า ปัญญาชนของขบวนการนักศึกษาคือถูกนำมาฆ่าและว่าดังที่สุดเขาเป็นปัญญาชนอินทรีภาพของชนชั้นไทย สนับสนุนแบบวิถีการผลิตใดในทางเป็นจริง งานตรงนี้คงจบแล้ว ผู้เขียนไม่ขอทำต่อเพราะนอกเรื่องอยู่ (จริง ๆ แล้วอาจในเรื่อง แต่ไม่ยอมทำ)

เอาละ! เรามี "ปัญญาชนของขบวนการนักศึกษา" ขึ้นต่อไปผู้เขียนเห็นว่าคงจำเป็นต้องทำการแบ่งรุ่นเอาไว้คร่าว ๆ เสียก่อน การแบ่งรุ่นผู้เขียนยึดแบบวิธีเฉพาะของแต่ละกลุ่มในการจำเรื่องปัญญาและคิดกระบวนการมาเป็นเกณฑ์

1) รุ่น 14 ตุลาคม 2516 รุ่นนี้เติบโตขึ้นมาในยุคคนแสวงหาครั้งที่ 1 การเติบโตทางความคิดของพวกเขาเป็นการได้ปฏิเสธกระบวนการเก่ายุค

เผด็จการเพื่อการพัฒนาทุนนิยมพึ่งพาอาศัยพัฒนาอิทธิพลที่เข้ามากำหนดความคิดของพวกเขาจึงมีหลากหลายทั้ง ชัยใหม่ ชัยเงิน (ดัตริเหมา) อคติ-ภาพนิยม เสรีประชาธิปไตย พทท. พทร เป็นต้น พวกเขาเหล่านี้มีลักษณะก่อร่างปลุกฝังความคิดของตัวขึ้นมาเองอย่างกระจัดกระจาย ไม่เป็นเอกภาพ ไม่เป็นระบบระเบียบ ความคิดของพวกเขาจึงไม่แข็ง ไม่เป็นระบบ แต่ก็ยังมีพลังอิสระเป็นตัวของตัวเอง และกระปรี้กระเปร่า พวกเขาพร้อมตัวกันเป็น สภาน้ำโตม ไรศัลใหม่ สภากาแฟ วัลญุชท์กัน และมีสังคมนิยมปรีทศน์เป็นเวทีความคิด มีศึกษาศยามและสำนักงานทนายความธรรมรังสีเป็นสถานที่พบปะแลกเปลี่ยน พวกเขาเป็นรุ่นบุกเบิกในช่วงก่อนการปฏิวัติกระบวนการชนชั้นอย่างกว้างขวางและก่อนการสถาปนา hegemony ของกระบวนการชนชั้นของ พทท. วิถีดำเนินของพวกเขาบางคนสมัครใจรับความคิด พทท. ก่อน บางคนถูกกดดันจากพลังขวาจัดให้เข้าไปร่วมภายหลัง โดยที่ก็ไม่ยอมรับกระบวนการชนชั้นแบบ พทท. อย่างสนิทใจ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพวกเขาโตมาในช่วงแสวงหา ในวิถีคิดของเขาจึงมีความเป็นตัวของตัวเอง คบกระแสและเชื่อมต่อนอกต่างจากกระบวนการชนชั้น พทท. อยู่ ไม่น่าแปลกใจที่คนรุ่นพวกเขาเองที่เป็นหัวทอกในการปฏิวัติกระบวนการชนชั้น พทท. ต่อมา (เช่น บุญส่ง ชเลธร, ยุคศรีอาริยะ, ปรีดี บุญซื่อ เป็นต้น)

2) รุ่น 6 ตุลาคม 2519 รุ่นนี้เติบโตขึ้นมาในยุคการปฏิวัติกระบวนการชนชั้นครั้งที่หนึ่งระเบิดอย่างรุนแรงทั่วทุกวงการ ปัญญาชนธรรมและโตมาในยุคที่สายงานการจัดตั้งและความคิดของ

พคท. เข้าแพร่ซึ่มในขบวนการนักศึกษาอย่างทั่วถึง พวกเขาทำหน้าที่ศึกษาและประจักษ์งานทางความคิดกับกระบวนการที่เห็นผลจัดการเพื่อการพัฒนาทุนนิยมแบบพึ่งพาเก๋อย่างไม่มีวันหน้า ในกระบวนการรุกใต้กระบวนการที่เห็นกัน พวกเขาคิดเอาวาระกระบวนการที่ (จำต้อง) แข็งแกร่งอย่างยิ่ง เป็นระบบเพื่อสมควรรและคงเส้นคงวาพอสมควร กระบวนการที่ใหม่ก็คือกระบวนการที่ของ พคท. เป็นหลัก ปัญญาชนของขบวนการนักศึกษารุ่นนี้ไม่มีเวลาเข้าห้องสมุด อ่านภาษาอังกฤษ-ฝรั่งเศส จับกลุ่มอภิปรายทางปัญญาอย่างรุ่นก่อน ไม่มีแม้แต่เวลาเข้าห้องเรียน พวกเขาต้องไฮปาร์ก คิกโปสเตอร์ ประชุมงาน ตำรวจ วิจารณ์ ไปออกค่าย เข้าโรงงาน เคาะประตู เขาจึงมีเวลาอ่านแค่ฟ็อกเก็ตบุ๊ก อธิปไตย เอเชีย เท่านั้น ถ้าตามหาอุดมการก็คือลัทธิมาร์กซ์-เลนิน ความคิดเหมาเจ๋อตุง ถ้าตามหาผู้นำก็คือพรรคฯ ถ้าตามหาแบบจำลองสังคมอุดมคติก็คือจีนยุคเหมาเรื่องอำนาจและการปฏิวัติวัฒนธรรม

ชายสาวยื่น (ไม่ถ่วงพูดถึงความคิดแบบอื่นที่พอเอ่ยขึ้นก็มีอาการจุกก่อน สายหน้าและสวมหมวกให้กันแล้ว) ไม่ว่าภายใน (ผืน, ประเสริฐ, เสกสรรค์ ฯลฯ) หรือภายนอกประเทศ ถูกบีบเขี่ยตกเวทีไปด้วยกลไกการจัดตั้งและคลไกสื่อสารในขบวนการอันมีประสิทธิภาพ พวกเขาเหล่านี้ส่วนใหญ่ที่สุครุณหฤทธิณ 6 ตุลาคม 2519 อยู่ก่อนแล้วทางความคิด (ภัยชาวทองเกิดแน่) และเมื่อมันเกิดจริงพวกเขาก็อพยพเข้าไปเป็นส่วนใหญ่ตามกระบวนการที่ พคท. บ่งชี้ เหลืออยู่ในเมืองเพียงส่วนน้อย

3) **รุ่นแถวหน้าครั้งที่ 2** ปัญญาชนของขบวนการนักศึกษารุ่นนี้มีที่มาจาก 2 ตอน/ คือ (ก.) ปัญญาชนรุ่น 1, และรุ่น 2 ซึ่งไม่ถูกวิฤตอุดมการบ่อนทำลายจนเลิกราการคิดเปลี่ยนแปลงสังคมไปเสีย นี่ย่อมหมายความว่าความจำเริญท่ามกลางวิฤตอุดมการเขามีความเป็นตัวของตัวเองและประสิทธิภาพในการศึกษาภาควิชาการณ ผลึกซ้ำทางปัญญา ก็พอจะยืนหยัดอยู่ได้ หมายความว่าภาวะนำของกรรุ่น 1, 2 จะรักษาไว้ได้จำต้องมีคุณสมบัติสำคัญพิเศษคือ ความเป็นนักทฤษฎีหรืออย่างน้อยนักคิดนักวิชาการอยู่ด้วย จึงไม่แปลกที่เราพบว่าผู้นำรุ่น 1 เหลือมาอยู่ในรุ่น 3 มากกว่าจากรุ่น 2 ทั้งนี้เพราะเงื่อนไขการกำเนิดทางปัญญาที่ต่างกัน (ข.) คือปัญญาชนมาจากตะวันตกผู้เติบโตจากบริบททางปัญญาคณะบริบทกับรุ่น 1 และ 2 โดมาในกองหนังสือคนละกอง ห้องคนละห้อง นอกกรอบการจัดตั้งของ พคท. พวกเขาพากระบวนการที่เปลี่ยนแปลงใหม่มาจากนอกเพื่อวิพากษ์กระบวนการที่ พคท. และพยายามขยายอิทธิพลความคิดออกไป

ข้อสังเกตบางประการต่อการปฏิวัติกระบวนการที่ครั้งที่ 1

การปฏิวัติกระบวนการที่ครั้งที่ 1 ของขบวนการนักศึกษาไทยเริ่มก่อเค้าก่อน 14 ตุลาคม 2516 แก่มาบรรลุดังขั้นสุดยุคเต็มทีหลัง 14 ตุลาคม 2516 หมายความว่าก่อน 14 ตุลาคม 2516 ยังไม่มีกระบวนการที่ใหม่โคสตาชานาตนเองเป็นหลักในขบวนการนักศึกษา นี่เป็นเหตุหนึ่งที่ 14 ตุลาคม 2516

ปะทุขึ้นอย่างเป็นทางการลุกชื่อที่เป็นไปเอง ในสภาพ
ไร้ทฤษฎีชี้นำ ไร้การจัดตั้ง ไร้แผนการ (แต่ไม่
ไร้อุดมการณ์และไม่ไร้การแทรกแซงทั้งทางความ
คิดและการเมือง)

คำถามก็คือแล้วทำไมการปฏิวัติกระบวนทัศน์
ครั้งที่ 1 จึงลงเอยด้วยการเปลี่ยนย้ายไปสู่กระบวน
ทัศน์ พคท. ?

ต้องยอมรับว่ากระบวนทัศน์ พคท. เป็น
ระบบเป็นเอกภาพ แข็งทางศรกรรมมาก มันเติบโต
อยู่นอกกรอบกฎหมายยุคเผด็จการ ภายใต้อิทธิพล
โดยตรงและโดยอ้อมจากการปฏิวัติวัฒนธรรมใหม่
ในจีนร่วม 10 ปี ยิ่งไปกว่านั้นกระแสการปฏิวัติ
อินโดจีน ชัยใหม่ตะวันตก ก็มีมีส่วนช่วยสร้าง
อิทธิพลความคิดและบรรยากาศ radical อันเป็น
คุณแก่การดำรงอยู่และเติบโตของมันในชนบทและ
ในเมือง

นอกจากนี้ขบวนการนักศึกษาได้ครอบงำ
หมายเผด็จการระบบสฤษต์ถูกกุมกำเนิดทางความ
คิด—การเมือง—การจัดตั้งพอสมควร ไม่เพียงแต่
ขบวนการนักศึกษา หากทั้งกรรมกร, ชวนาคด้วย
กระบวนการณ์นชาทางการเมือง ปลายทาง
ปัญญา และ สลายทางการจัดตั้งที่ระบอบสฤษต์ทำ
ต่อกรรมกร ชวนา นักศึกษา ส่งผลบีบคั้นการ
จำเวญเติบโตทางปัญญาการเมืองการจัดตั้งอย่าง
อินทรีย์ภาพของขบวนการนักศึกษาอย่างมาก แน่
นอนที่เสนอเช่นนั้นมิได้หมายความว่าไม่มีที่ว่างให้
หายใจให้คิดในมหาวิทยาลัย การเกิดขึ้นของ
ปัญญาชนรุ่น 1 บอกรบ่งว่าที่ว่างยังมี แต่ที่ว่างนั้นก็
จำกัดจำเขี่ยยิ่ง และการเติบโตทางปัญญาของ

ปัญญาชนรุ่น 1 ก็ดำเนินไปไต่เงื่อน ไชจากัดของ
เผด็จการคิงกล่าว

เหล่านี้จึงทำให้ขบวนการนักศึกษาไม่มีภูมิคุ้ม
กันทางปัญญาต่อการคิดเชื่อ กระบวนทัศน์ พคท.
การเปลี่ยนย้ายกระบวนทัศน์ไปสู่กระบวนทัศน์
พคท. จึงมิใช่เกิดจากฝีมือ พคท. เท่านั้น แต่เกิด
จากผีตีนของระบอบเผด็จการในอศิศักด้วย (การ
โฆษณาชวนเชื่อและความรุนแรงของฝ่ายขวากับ
พคท. เป็นตัวเร่งสำคัญที่ผลักดันขบวนการนัก
ศึกษาไปสู่กระบวนทัศน์ พคท.)

ว่าด้วยกระบวนทัศน์ พคท.

กระบวนทัศน์หรือระเบียบตรรกะแห่งโลก
มโนภาพหรือเพื่อให้เกิดภาพพจน์อาจใช้คำว่า
“กรอบโลกทัศน์” ของ พคท. มีขอบฟ้าอยู่ที่ลัทธิ
สตาลินกับลัทธิเหมา หมายความว่าความรับรู้ลัทธิ
มาร์กซ์ของ พคท. ไม่ได้ไปไกลเกินกว่าลัทธิสตา
ลินกับลัทธิเหมา ในการพยายามอธิบายกรอบ
โลกทัศน์ พคท. ผู้เขียนขอแบ่งหัวข้อออกดังนี้

- ก. เนื้อหาสาระ (ในระดับจักรวาลวิทยา,
สังคมและปัจเจกบุคคล)
- ข. ญาณวิทยา
- ค. ภาระหน้าที่ทางสังคม—การเมือง

ผู้เขียนไม่ใช่นักปรัชญาโดยการฝึกฝน การ
พยายามหาเหตุผล, วิจาร์ณจักรวาลวิทยาของกรอบ
โลกทัศน์ พคท. คงทำได้ตามความจำกัดของความ
เข้าใจจักรวาลวิทยาของผู้เขียน

จักรวาลของ พคท. มองในแง่ เวลา, สถานที่
แล้วต้องขอพูดว่าไม่มีขอบเขตจำกัด จุดเริ่มต้น—จุด

จบของเวลา, สถานที่ในจักรวาลของ พทท. ไม่มี การขีดเส้นไว้อย่างแน่ชัด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความรู้เรื่องเวลา, สถานที่ของ พทท. พันวิสัย ปรินญาหรือจักรวาลวิทยาออกไปแล้ว และโยนให้เป็นภาระของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติแทน หมายความว่า พวมแคนของเวลา, สถานที่เปลี่ยนย้าย ไปได้ตามการค้นพบใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์

เราอาจเข้าใจเรื่องนี้ได้จากอีกแง่หนึ่ง ปรินญา ลัทธิมาร์กซ์แบบพทท. ซึ่งก็มีส่วนละม้ายคล้ายคลึง แบบกระแสดั้งในสากลที่สองนั่นคือฐานคติว่า สรรพสิ่งในจักรวาลที่แท้มีแค่วัตถุ จิตก็คือการพัฒนาขึ้นสู่คุณภาพใหม่ของวัตถุนั้นเอง (จิตก็คือ สมอของมนุษย์ซึ่งเป็นวัตถุ ในชั้นคุณภาพใหม่) ปรินญามาร์กซิสต์สำนักนี้ยืนยันในเอกนิยมทาง ปรินญา (มีแค่วัตถุที่เป็นแก่นสารแท้ของจักรวาล) และปฏิเสธทวินิยมทางปรินญา (จักรวาลประกอบ ไปด้วยแก่นสาร 2 ชนิดคือวัตถุกับจิต) คว้าว่าจิต นั้นถึงที่สุดก็ reduced ลงไปเป็นแค่วัตถุได้

อย่างไรก็ตามการปรากฏขึ้นของจิต (วัตถุใน ใหมคุณภาพใหม่) นั้นมีนัยสำคัญตรงที่มันเป็นการได้ ปฏิเสธวัตถุ ถ้าไม่มีการพัฒนาขึ้นคุณภาพของวัตถุ ส่วนหนึ่งไปเป็นจิต (ไม่มีสมอของมนุษย์) วัตถุก็คง ดำรงอยู่สืบต่อไปเรื่อยๆอย่างไม่มีจุดหมายอะไร การแยกตัวปรากฏขึ้นของจิตทำให้วัตถุเข้าสู่ กระ- บวนการความขัดแย้งใหม่ มีด้านตรงกันข้ามเกิด ขึ้น และมีเอกภาพใหม่เกิดขึ้น วัตถุกลายเป็นสิ่งมี ความหมายขึ้นมาในองค์เอกภาพของด้านตรงข้าม กับจิตและในกระบวนการขัดแย้งกับจิตนี้เอง

ในความสัมพันธ์ขององค์เอกภาพแห่งด้าน ตรงกันข้ามของวัตถุกับจิตนี้ ปรินญาสำนักดังกล่าว

ให้ความสำคัญลำดับแรกกับวัตถุ : วัตถุกำหนดจิต วัตถุเป็นหลักจิตเป็นรอง แะจิตก็สามารถส่งผลมา กำหนด เปลี่ยนแปลงวัตถุได้โดยสอดคล้องกับกฎ- เกณฑ์ทางภาววิสัยของวัตถุและโดยผ่านการปฏิบัติ สาระความเกี่ยวข้องความสัมพันธ์ ระหว่างวัตถุกับ จิตนี้จะเกี่ยวเนื่องอย่างแนบแน่นกับญาณวิทยาของ พทท. ในลำดับต่อไป

เลนินได้เขียนนิพนธ์ปรินญาเล่มแรกของเขา ขึ้นชื่อ “วัตถุนิยมและวิพากษ์ลัทธิจิตเจเน” เมื่อปี ค.ศ. 1909 ภายใต้อิทธิพลความคิดปรินญาของเพ- กานอฟซึ่งก็อยู่ในลักษณะปรินญาแบบสากลที่สอง ดังกล่าวข้างต้น ในหนังสือเล่มนี้เลนินได้เสนอข้อ คิดให้จำแนกมโนภาพของ “วัตถุ” เป็น 2 แบบ แบบแรกคือมโนภาพของ “วัตถุ” ในทางวิทยา- ศาสตร์ซึ่งจะมีความหมายแปรเปลี่ยนสมบูรณ์ขึ้น เรื่อยไปตามความก้าวหน้าของความรู้ใหม่ ๆ ทาง วิทยาศาสตร์ แบบสองคือมโนภาพของ “วัตถุ” ในทางปรินญาซึ่งมีความหมายสากลสมบูรณ์ว่าคือ “ความเป็นจริงในทางภาววิสัย” ไม่แปรเปลี่ยน

จากสายตาของลัทธิมาร์กซ์สำนักนี้ เวลา และสถานที่เป็นคุณสมบัติที่แฝงฝังอยู่ในวัตถุอย่าง ไม่มีทางพรางจากออกไปได้ การดำรงอยู่ของวัตถุ กิณฑ์และกินเวลาเสมอไป ฉะนั้นถ้าเรากำลังพูด ถึงเวลา—สถานที่ในบริบทของมโนภาพวัตถุแบบ วิทยาศาสตร์ มันก็จะเป็นสิ่งที่แปรเปลี่ยนได้ตาม ความรู้วิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้าไปของมนุษย์ แต่ ถ้าเรากำลังพูดถึงเวลา—สถานที่ในบริบทของมโน- ภาพวัตถุแบบปรินญา มันก็จะเป็นสิ่งสากลสมบูรณ์ ข้อสังเกตสำคัญตรงนี้คือ “สากลสมบูรณ์” เป็นคุณสมบัติที่มีความหมายแน่ชัดสำคัญในคว

เพราะมันบ่งชี้ว่าถึงที่สุดปรัชญาลัทธิมาร์กซ์แบบสากลที่สอง—สตาลิน—เหมา (บางส่วน)—พคท. นั้นหนีไม่พ้นอภิปรัชญา และอภิปรัชญาของปรัชญาสำนักนั้นก็คือ วัตถุ/จิต นั่นเอง นั่นหมายความว่าคำถามที่ว่า “ดังนั้นวัตถุกำเนิดขึ้นเมื่อไรเล่า ?” หรือ “ใครเป็นคนสร้าง (อะไรเป็นสิ่งสร้าง) วัตถุขึ้น ?” เป็นคำถามที่จะได้รับคำตอบจากปรัชญาสำนักนั้นแบบเดียวกับที่เราจะได้รับจากศาสนาเมื่อเรา (บังอาจ) ตามเรื่องพระเจ้า นั่นก็คือ “มันอยู่ที่นั่นมาแต่ไหนแต่ไร”

หัวทังจักรวาล กฎที่กำกับควบคุมการเคลื่อนไหวของสรรพสิ่งที่วิภาษวิธี—กำกับทุกสิ่งจริง ๆ ทุกปรากฏการณ์ในธรรมชาติ สังคม แม้กระทั่งในสมองของมนุษย์ วิภาษวิธีสำหรับ พคท. จึงเป็นกุญแจไขความลึกลับของวิถีกำเนิดพัฒนาของทุก ๆ สิ่งในจักรวาล (วิภาษวิธีของ พคท.—อย่าลืม—หมายถึง “ว่าด้วยความขัดแย้ง” ของเหมา และกฎวิภาษวิธี 4 ข้อของสตาลิน)

ในแง่อภิวทยา (teleology) จุดมุ่งหมายของจักรวาลของ พคท. คือการเปิดปากทวารยุคศิวารวีร์ ยุคดังกล่าวจะนำพามนุษย์จากอาณาจักรแห่งความจำต้องเป็น ไปสู่อาณาจักรแห่งเสรีภาพมนุษย์จะสามารถควบคุมสังคม—ธรรมชาติให้มาไว้ใช้มนุษย์ได้ ปากทวารดังกล่าวข้างต้นก็คือ สังคมไร้ชนชั้น : สังคมคอมมิวนิสต์

การแบ่งยุคประวัติศาสตร์สังคมนิยมของ พคท. เป็นแบบเส้นตรงเส้นเดียว ใช้ได้ทุกสังคม คือ สังคมชุมชนบุพกาล สังคมทาส สังคมศักดินา สังคมทุนนิยม สังคมคอมมิวนิสต์. สังคมสังคมนิยมคือช่วงผ่านระหว่างสังคมทุนนิยมไปสู่สังคม-

คอมมิวนิสต์ ภายใต้อำนาจรัฐเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพ (พคท. ไม่จำแนกศักดินา กับ ฟีวคัลลิสต์ ; แบบวิถีการมลิตเอเชียไม่มีในวงความรู้ทางการของ พคท.) สังคมไทยปัจจุบันคือสังคมกึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดินา ซึ่งเกิดจากจักรพรรดินิยมรุกรานสังคมศักดินาไทยกันหนึ่งทำให้สังคมศักดินาไทยเสียดเอกราชและจักรพรรดินิยมร่วมกับศักดินานิยม ทุนนิยมขุนนางปกครองแบบเผด็จการ ชุกัตต์ประชาชนไทย สภาพการรุกรานของทุนต่างชาติที่สมคบกับศักดินานิยม ทุนนิยมขุนนางได้เบียดขับชนชั้นนายทุนชาติไทย ทำให้สังคมไทยไม่เกิดการปฏิวัติประชาธิปไตยกระฎุมพี เพราะชนชั้นนายทุนชาติไทยอ่อนแอ สังคมไทยจึงตกแค้นแข็งทางคุณภาพ ไม่อาจพัฒนาเป็นทุนนิยมได้ ปัญหาประชาธิปไตยทางการเมืองและการปฏิวัติที่ดินจึงยังไม่ถูกแก้ไขให้ตกไป

พคท. มองการแบ่งโลกตามเงินคือตามทฤษฎี 3 โลก (โลกหนึ่ง : สหรัฐอเมริกา, สหภาพโซเวียต ; โลกสอง ประเทศทุนนิยมที่พัฒนาและบริวารรัสเซียในยุโรปตะวันออก ; โลกที่สามได้แก่ประเทศกึ่งพัฒนา รวมทั้งประเทศสังคมนิยมทั้งปวง) การแบ่งโลกอย่างนี้สอดคล้องกับทฤษฎี “ลัทธิแก๊ง” และรับใช้ยุทธศาสตร์รวมพลังทุกประเทศมาคัดค้านรัสเซียซึ่ง พคท. ลอกรับมาจากจีน

ยุทธศาสตร์ของการปฏิวัติคือ โคนล้มจักรพรรดินิยม ศักดินานิยม ทุนนิยมขุนนาง ซึ่งมีรัฐบาลปฏิกริยาชาตินิยมเผด็จการฟาสซิสต์ของชนชั้นเจ้าที่ดินใหญ่นายทุนใหญ่เป็นตัวแทน ชนชั้นนำการปฏิวัติคือชนชั้นกรรมาชีพ ชนชั้นที่มีพลัง

หลักคือชาวนา นายทุนน้อยเป็นพันธมิตรที่ไว้ใจได้ กรรมกร ชาวนา นายทุนน้อยเป็นพลังขับเคลื่อนปฏิวัติ ส่วนนายทุนชาติและผู้รักชาติรักประชาธิปไตยเป็นพันธมิตรชั้นสูงและเป็นพลังหนึ่งที่สามารถเข้าร่วมการปฏิวัติได้ ลักษณะของการปฏิวัติเป็นการปฏิวัติประชาธิปไตยแผนใหม่หรือการปฏิวัติประชาธิปไตย มีภาระหน้าที่ 2 ด้าน

1. ขับไล่จักรพรรดินิยม กอบกู้เอกราช
2. โค่นเผด็จการศักดินา-ทุนขุนนาง สร้างประชาธิปไตยอนาคตของการปฏิวัติคือมุ่งสู่สังคมนิยมโดยมีระยะระยะเตรียมที่แน่นอนและสร้างสังคมคอมมิวนิสต์ในที่สุด พรรคเป็นผู้นำการปฏิวัติ มีกองทัพประชาชนกับแนวร่วมเป็นอาวุธ (รวม 3 อย่าง) หนทางการปฏิวัติคืออาศัยชาวนาคำเนินสงครามประชาชน ทำสงครามจรยุทธ์ สร้างฐานที่มั่นในชนบท ใช้ชนบทล้อมเมือง แล้วค่อยยึดเมืองในที่สุด การต่อสู้ด้วยอาวุธเป็นการต่อสู้เอก ประสานหนุนช่วยด้วยการต่อสู้รูปการอื่น ๆ

ประเด็นสำคัญตรงจุดนี้ก็คือ วิธีคิดของ พคท. เป็น "stages perspective" ก็มองสังคมว่าพัฒนามาเป็นขั้น ๆ การเปลี่ยนผ่านแต่ละขั้นจำเป็นต้องมีการปฏิวัติเกิดขึ้นก่อน ฉะนั้นยุทธศาสตร์การปฏิวัติจึงเป็น 2 ขั้นตอน (stagist strategy) ปฏิวัติประชาธิปไตยก่อน ปฏิวัติสังคมนิยมทีหลัง พวกเขาจึงวิจารณ์การที่กรรมกรชาวยุโรปโรงงานมาทำการผลิตเองว่าทำผิดนโยบายทำให้นายทุนชาติตกใจ หรือพูดอีกอย่างก็คือ ทำผิดขั้น

ตอนทำการต่อสู้แบบสังคมนิยมในชั้นประชาธิปไตย มุขฐานของพวกนี้ก็คือ พวกเขามองทุนนิยมเป็นมโนภาพในประเทศเดียว (one-country concept) ไม่ใช่ในภาพโลก (global concept) ส่วนทั้งหมด (totality) ของเขา ในการเข้าใจเศรษฐกิจการเมืองไทยจึงเป็นส่วนทั้งหมดของสังคมไทยที่ถูกแทรกแซงจากจักรพรรดินิยมอันเป็นปัจจัยภายนอก ทำให้การพัฒนาของสังคมไทยหยุดแค่ครึ่งขั้น (กึ่งเมืองขึ้น กึ่งศักดินา) ระบบโลกจึงไม่มีในกรอบโลกทัศน์ของ พคท. มีแต่โลกซึ่งมีรัฐชาติหลาย ๆ ชาติปฏิบัติสัมพันธ์กัน ไม่เป็นระบบที่มีชีวิตเป็น entity ก้างหวด ระบบโลกถ้าจะมีกรอบใน โลกทัศน์ พคท. จึงเป็นเพียงผลรวมของภาคส่วนรัฐชาติต่าง ๆ มิใช่ entity อิสระต่างหากที่มีกฎเกณฑ์การเคลื่อนไหวต่างหากออกไปแต่อย่างใด

ในระดับปัจเจกบุคคล กรอบโลกทัศน์ พคท. ลดความสำคัญของปัจเจกบุคคลในประวัติศาสตร์ว่านามิที่ควบคุมบทบาทมวลชนไม่ มวลชนคือวีรชนที่แท้จริง วีรชนปัจเจกเป็นเพียงผู้สะท้อนเจตนารมณ์ของมวลชน คอสูทิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของมวลชนและชี้นำมวลชน ได้ถูกต้องถึงทิศทางประวัติศาสตร์เท่านั้น ยิ่งกว่านั้นในแง่การจัดตั้ง พคท. ถือหลักการประชาธิปไตยรวมศูนย์ที่กบฏบทบาทบุคคลอื่น (วินัยเหล็ก 4 ข้อของประชาธิปไตยรวมศูนย์ ข้อแรกก็คือ บุคคลต้องขึ้นต่อและปฏิบัติความของกบฏจัดตั้ง) ในแง่อุดมการณ์ พคท. แทรกแซงทุกปริมณฑลของชีวิตปัจเจกบุคคล ใน พคท.

ชีวิตส่วนตัวไม่มี ความรัก ความคิด การจัดการ ปัญหาครอบครัว การศึกษา การทำงานมีระเบียบวิธีคิดที่ พกท. บงการทั้งสิ้น มีการใช้ชีวิต รวมหมู่เป็นแรงกดดันสลาย individual identity → collective identity มีการวิจารณ์ตนเองเป็น มาตราการทำลายปัจเจกชนนิยมของคนอย่างถึงที่สุด เป็นอุกมการเผด็จการเบ็ดเสร็จ และวิถีชีวิต 1948 in toto!

ข. ญาณวิทยา

พกท. เชื่อในความถูกต้องอย่างสิ้นสงสัยของ กรอบโลกทัศน์ของตน เป็นสัจธรรมและเป็นวิธีการ ไปสู่สัจธรรมทั้งปวงเท่าที่มีในโลก พกท. จึงเชื่อมั่นใน objectivity ของความรู้มาก (เป็น correspondence theory of truth) และปฏิเสธ เหตุผลแห่งการดำรงอยู่ของค่านิยม subjectivity ของ ความรู้ (วิพากษ์ลัทธิอัตวิสัย) ทั้งหมดก็เท่ากับ พกท. เชื่อใน positivism นั้นเอง

Positivism ทางญาณวิทยานำไปสู่ determinism ทางทฤษฎี พกท. เชื่อว่าการปฏิวัติต้อง เกิด คนต้องได้ชัยชนะในที่สุด โลกต้องหมุนไป สู่สังคมคอมมิวนิสต์ เชื่อเคียดเหมือนเชื่อว่า พระอาทิตย์ต้องขึ้น

แต่กลับเป็น paradox ว่าในทางปฏิบัติพกท. เน้น voluntarism มาก เชื่อว่าถ้ามนุษย์ใช้วิธีการทำงานด้วยยุทธศาสตร์ยุทธวิธีแนวทางนโยบาย ที่ถูกต้อง สถานการณ์ร้ายก็กลายเป็นดีได้ determinism กับ voluntarism สำหรับ พกท. จึง เป็น 2 ด้านของเหรียญเดียว ไปด้วยกันได้ และ

เลือกปรับใช้ว่าจะเน้นด้านไหนเอาตามภาวะการณ์ การสมัครสมานสิ่งที่คู่เข้านไม่ได้ให้เข้านได้ใน กรอบโลกทัศน์ พกท. ในลักษณะดังกล่าวนี้ให้รหัส ชาติแบบศาสนาмаกที่เดียว

อันที่จริงในญาณวิทยาของ พกท. ก็มีข้อมูลที่ ก้าวหน้าอยู่ พกท. ถือ "ว่าด้วยการปฏิบัติ" ของ เหมามาเป็นเอกสารการศึกษาขั้นมูลฐานของผู้ปฏิบัติงาน าระดับกลาง-สูงของพรรค การให้ความสำคัญ กับการปฏิบัติ (praxis) ในฐานะเป็นมูลกำเนิด ของความรู้ทำให้ พกท. น่าจะอยู่ในวิสัยที่เชื่อมติด โลกอัตวิสัย (กรอบโลกทัศน์) เข้ากับโลกภาววิสัย ได้ การเชื่อมต่อกับการปฏิบัติ น่าจะมีพลวัตที่นำไปสู่การก่อความตึงเครียดกับกรอบโลกทัศน์เก่า และพลิกเปลี่ยนกรอบโลกทัศน์เก่าได้ (ดังที่เหมา แหวกออกมาจากพันธนาการของ ลัทธิสตาลินแต่ ทว่ายังอยู่ภายใต้ขอบฟ้าของลัทธิสตาลินสำเร็จ) แต่ ก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ ที่สำคัญก็คือ วิธีการศึกษา เรียนรู้ "praxis" ของ พกท. เป็นลัทธิคัมภีร์ การ ปะทะต้องเครียดทั้งหมดในกระบวนการปฏิบัติ-สรุป -รับรู้-ปฏิบัติ-สรุป-รับรู้ระหว่างโลกอัตวิสัยกับโลก ภาววิสัยของ พกท. เติมนวนอยู่ในกรอบแข็งทื่อของ โลกทัศน์ดังกล่าว พกท. ในฐานะพรรคลัทธิเหมา ล้มเหลวแม้แต่ที่จะเป็นเหมือนสัตว์อย่างเพียงพอ!

ก. ภาระหน้าที่ทางสังคม-การเมือง

กรอบโลกทัศน์ พกท. ทำหน้าที่เป็น anti-thesis ต่อกระบวนการทัศน์เผด็จการเพื่อการพัฒนา ทุนนิยมพึ่งพาอาศัยพัฒนาและก็ทำหน้าที่รวมพลัง ถานะระบบทั้งหลายให้เป็นเอกภาพทางความคิด

อย่างรวดเร็วภายใต้การนำอันสมบูรณ์ของ พทท. เพื่อนำพาพลังเหล่านี้ไปต่อสู้ทางการเมืองกับรัฐอย่างมีอำนาจภาพ ในกระบวนการปฏิเสธรูปแบบ กรอบโลกทัศน์พทท. ไม่บรรลุการยกสลายกระบวนทัศน์เก่า ก้าวเองก็ถูกจำกัดอยู่ในความขัดแย้งนี้และก็ซึมซาบต่อกัน (interpenetration) รับเอาความแข็งทื่อของกระบวนทัศน์เก่าเข้ามา กรอบโลกทัศน์ พทท. ทำให้ไม่ได้ถึงขั้นยกสลาย (Aufhebung หมายถึง ซ้ำมพัน-ปฏิเสธ-รักษา) กระบวนทัศน์เก่า จากจุดนี้ความสำเร็จอย่างจำกัดส่วนของการปฏิเสธรูปแบบ (ไม่ได้ถึงขั้นยกสลาย) ยังมากพอที่จะทำให้กรอบโลกทัศน์นี้บรรลุหน้าที่ประสานพลังต้านระบบให้เป็นเอกภาพ แต่ก็เพราะความล้มเหลวเฉพาะส่วน (ไม่ได้ถึงขั้นยกสลาย) นี้เองที่เป็น หน่อเชื้อให้ พทท. ล้มเหลวในการประสานและนำขบวนการประชาชนอย่างเป็นทางการเป็นเอกภาพในเวลาต่อมา

กระบวนทัศน์ที่บรรลุหน้าที่ยกสลายกระบวนทัศน์เก่า (เผด็จการเพื่อการพัฒนา ฯ) กลับเป็นกระบวนทัศน์ปฏิรูปเสรีนิยมไปเสียฉิบ!

กระบวนทัศน์ปฏิรูปเสรีนิยมผู้ครอง HEGEMONY ในแวดวงวัฒนธรรมปัญญาชนไทยปัจจุบัน

ก่อนอ่านคอนทอปโปนี่ ขอรบกวนท่านผู้อ่านให้อ่านชินทัศน์, “วิญญาณที่ซัดหยา : ทักษะค่านิยมเกี่ยวกับปัญญาชนไทยผู้คิดว่าตัวเองกำลังแสวงหา”, กลิ่นแห่งทศวรรษ (กรุงเทพฯ : องค์การบวิ-

หาร องค์การนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), หน้า 195-208 เสียก่อน บทความนี้เป็น a “must” สำหรับการสัมมนาครั้งนี้และช่วยผู้แทนผู้เขียนไปพะเรือเกี่ยวถึงกระบวนการที่กระบวนทัศน์ปฏิรูปเสรีนิยมเข้าครอง hegemony ในแวดวงวัฒนธรรมปัญญาชนไทย สิ่งที่ผู้เขียนจะทำเป็นเพียงการเสริมเติมและตั้งข้อสังเกตบางอย่างเท่านั้น

หากสรุปวิถีดำเนินการเมืองของกลุ่มพลังต่างๆหลัง 14 ตุลาคม 2526-6 ตุลาคม 2519 ผู้เขียนใคร่เสนอเค้าโครงหยาบ ๆ ว่า : เราผ่านช่วง [ความเห็นพ้องต้องกันทางการเมือง : ประชาธิปไตยรัฐสภา] ไปสู่ [ความไม่เห็นพ้องต้องกันทางเศรษฐกิจสังคม : ทุนนิยม (กิ่งเมืองชนกึ่งศักดินา) หรือสังคมนิยม (คอมมิวนิสต์)] ไปสู่ [การสูญเสียความเห็นพ้องต้องกันทางการเมือง : เผด็จการเพื่อความมั่นคงของทุนนิยม หรือ การปฏิวัติไปสู่สังคมนิยม] ในกระบวนการแยกขั้วทางการเมือง (political polarization) ดังกล่าว พลังเดียวที่ยังพยายามถ่วงดุลระบอบประชาธิปไตยรัฐสภาไว้คือพลังเสรีนิยมปฏิรูป (น่าจะหมายถึงชนชั้นนำข้าราชการ-เทคโนแครตและนายทุนหัวใหม่บางส่วน) ซึ่งก็เป็นพลังที่อ่อนแอที่สุดในการเมืองกึ่งอนาธิปไตยหลัง 14 ตุลา ฯ ดังกล่าว ผลก็คือ ระบอบประชาธิปไตยรัฐสภาถูกล้มคว่ำด้วยรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519 พวกเขาจักได้ถึงอำนาจ สถาปนาระบอบเผด็จการขุนนาง-ทหารชั้นมาอีก ส่วนปีก

ซ้ายทางการเมืองและชาวปฏิรูปที่หมกหมุ่นก็เข้าไป

ปัญหาที่คือทำไมพลังปฏิรูปเสรีนิยมที่อ่อนแอที่สุดทางการเมืองกลับกลายเป็นพลังที่เข้มแข็งที่สุดและเข้าครอง *hegemony* ทางปัญญาในปัจจุบันได้เล่า ?

คำตอบก็คือ คำหนึ่งเพราะพวกเขาจัดและผลักดัน, ได้พิสูจน์ตนเองว่าล้มเหลวทางการเมืองและอุดมการณ์ อีกคำหนึ่งเพราะอุดมการณ์ปฏิรูปเสรีนิยมมีคุณภาพทางปัญญาที่เหนือกว่า ยืดหยุ่นกว่า ให้ความหวังแก่การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นบ้าง ในขณะที่เกี่ยวกับที่คงพลังแห่งความต่อเนื่องกับอดีตไว้ได้ (ไม่แตกหักกับอดีต ไม่แตกหักกับระเบียบสังคมเศรษฐกิจเดิมในชั้นพื้นฐาน) ที่สำคัญมันเป็นอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับการปรับตัวของโครงสร้างชั้นบนในการแสวงหารูปแบบรัฐใหม่ที่เหมาะสมกับทุนนิยมพึ่งพาอาศัยพัฒนาไทย

การอพยพของปัญญาชนชนวนการนักศึกษา รุ่น 1, 2 เข้าป่า ก่อให้เกิดที่ว่างในสนามความคิดขึ้น ที่ว่างนี้เป็นผลจาก (ก.) กระบวนทัศน์เก่าถูกวิพากษ์โดยกระบวนทัศน์ พทท. (ข.) กระบวนทัศน์ พทท. ขนเอา “โพชนก” เข้าป่าไป ในขณะที่เดียวกัน ระบอบชาวจัดอายุสั้นหลัง 8 ตุลาคม 2519 (ไม่ถึงปี) ก็พิสูจน์อีกครั้งในการทดสอบรบสู้ศึกท้ายถึงความพินาศและเสื่อมโทรมเกินกอบกู้ของมัน และลงเอยด้วยรัฐประหาร 20 ตุลาคม 2520 หลังจากนั้น โครงสร้างชั้นบนของรัฐทุนนิยมไทยก็เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในแง่รูปแบบรัฐมา

เป็นประชาธิปไตยครึ่งใบ และอุดมการณ์รัฐมาเป็นปฏิรูปเสรีนิยม คู่ต่อสู้ใหม่บนเวทีอุดมการณ์หลัง 20 ตุลาคม 2520 เป็นระหว่างกระบวนทัศน์ปฏิรูปเสรีนิยมกับกระบวนทัศน์ พทท. แล้ว

การประลองรอบนี้เลิกไปก่อนจบ กระบวนทัศน์ขยายคติโตใหญ่อยู่ในป่าเขา ทั้งที่ทางในนครให้กระบวนทัศน์ปฏิรูปเสรีนิยม และก็ไม่ว่ากันว่า กระบวนทัศน์ พทท. รู้หรือไม่ว่าตนกำลังต่อสู้กับกระบวนทัศน์ใหม่ที่มีคุณภาพเหนือกระบวนทัศน์เผด็จการเพื่อการพัฒนา ฯ แล้ว ?

คงพูดได้ยากว่ากระบวนทัศน์ พทท. จะมีสมรรถภาพมากต่อผู้เอาชนะกระบวนทัศน์ปฏิรูปเสรีนิยมหรือไม่ (ผู้เขียนเองเห็นว่า ไม่มีสมรรถภาพพอ) ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม การพัฒนาของการเมืองภูมิภาค โดยเฉพาะความขัดแย้งในค่ายสังคมนิยมและความขัดแย้งใน พทท. ระหว่างเชื่อมตงแปลกปลอม (ปัญญาชนของขบวนการนักศึกษา รุ่น 1, 2) กับเชื่อมตงเก่า ก็เกินวิสัยที่ พทท. จะตามทัน ผลก็คือมีการผลัดจากของผู้นำนักศึกษาและนักศึกษาปัญญาชนคนแล้วคนเล่าและเมื่อ พทท. พิสูจน์ตัวเองไม่มีกลไกปรับแก้ภายใน (ความล้มเหลวของสมัชชา 4) การมอบตัวขนานใหญ่ทั่วทุกภาคก็เกิดขึ้นและมีอีกฉากอนาคตทางการเมืองของ พทท. ในฐานะองค์การระบอบชาติลง

วิกฤตอุดมการณ์ พทท. และการแตกเป็นเสี่ยงๆ ของพรรคทำให้กระบวนทัศน์ พทท. หมกหมุ่นอิทธิพลลงอย่างรวดเร็วก่อนจะปะทะกับอุดมการณ์ปฏิรูปเสรีนิยมจริงจัง กระบวนทัศน์ปฏิรูปเสรีนิยมที่กระปรี้กระเปร่ามีชีวิตชีวาว่าจึงเข้าแทนที่และ

ครอง hegemony เหนือวัฒนธรรมปัญญาไทยอย่างเต็มที่ ในขณะที่ยังมีการวิพากษ์กระบวนการทศวรรษ พหุวัฒนธรรม (โดยยุค ศรีอาริยะ, บุญส่ง ชะเรศวร, ทรงชัย ณะธำมา, ปวีติ บุญเชื้อ, สุวิทย์ ภรดลวิธ ฯลฯ) นำมาสู่การปฏิวัติกระบวนการทศวรรษครั้งที่ 2 ในขบวนการนักศึกษา (ข้อสังเกต หยวน ๆ ของผู้เขียนต่อการปฏิวัติกระบวนการทศวรรษครั้งที่ 2 ในขบวนการนักศึกษาไทย โปรดอ่านบทความ “วิกฤตอุดมการณ์สังคมนิยมในหมู่นักศึกษาปัญญาชนไทย”)

กระบวนการปฏิรูปเสรีนิยมได้ข้ามพ้นอุทกภัยการเผด็จการเพื่อการพัฒนา มันสอดคล้องกับความจำเป็นจริงของคู่กำลังชนชั้นใหม่ในสังคมว่า คอเบสของความต้องการสิทธิเสรีภาพประชาธิปไตยให้สังคมได้ดีกว่าและมีพลังที่จะก้าวรุดปรับเปลี่ยนระดับสังคมที่ต่ำลงที่สาหัสยิ่งกว่า มันปฏิเสธลัทธิคัมภีร์ของกระบวนการทศวรรษ พหุ. และปฏิเสธความรู้แบบศักดิ์นาด้วยระเบียบวิธีการศึกษาที่ rigorous กว่า สิ่งที่มีนัยสำคัญก็คือ : กระบวนการเสรีนิยมได้ อยู่ และยังคง อยู่ในกรอบความเป็นไปได้หรือจินตนาการของสังคมนิยมในไทยและในโลกปัจจุบัน

ระยะแห่งการสร้างกระบวนการทศวรรษใหม่ ยุคแห่งการปฏิวัติกระบวนการทศวรรษถาวร

ภาพลักษณ์ที่ผู้เขียนร่างมาคงพอสื่อถึงจินตภาพของผู้เขียนต่อเส้นทางเดินทางความคึกคักของปัญญาชนของขบวนการนักศึกษาไทยได้ คำถามคือแล้วอย่างไรต่อไป ?

ในระยะการครองความเป็นเจ้าของกระบวนการทศวรรษปฏิรูปเสรีนิยม ในประชาสังคม (civil society) น่าจะมีการพยายามสร้างกระบวนการทศวรรษกระแสนี้ขึ้นมาใหม่จากในขบวนการนักศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการอันมีจินตนาการและกรอบความเป็นไปได้และคำนิยามได้ไกลกว่าปัจจุบัน โลกและสังคมของเราจะต้องเป็นอย่างไรที่มีมันอยู่ทุกวันนี้หรือไม่? มนุษย์เราสามารถจะมีโลกและสังคมอันนิมิต (vision) ขึ้นเกินกว่าความเป็นไปได้ของสถานภาพเดิมของสังคมหรือไม่? อะไรที่ควรจะเป็น? เป็นคำถามที่ท้าทายผู้แสวงหา นักเดินทาง นักฝัน ยูโทเปียทุกคน

กระบวนการทศวรรษใหม่ของปัญญาชนแห่งขบวนการนักศึกษาที่โตปฏิเสธร่วมกัน มีปฏิรูปเสรีนิยม รวมทั้ง กระบวนการเผด็จการเก่าและกระบวนการทศวรรษ พหุ. ก้าวออกมาเป็นอย่างไร? นี่เป็นคำถามที่ผู้เขียนเสนอให้พวกเราช่วยกันถามว่าไม่ต้องการคืบแทนเลยเกิดซ้ำ เราควรหลุดพ้นจากอารมณืไร้เดียงสาที่ไทยหา “ผู้นำ” มาเป็นการแสวงหา “กัลยาณมิตร” กันเสียที มีเวลาทั้งสองอ่าน มาร์กซ, สลักขันธ์ ศิวรักษ์, พระประชา ปตฺนธมฺโม, วิศิษฐ์ วัชรวิญญู, ปรีชา เปี่ยมพงศ์-สถานต์, เฉลิมเกียรติ ศิวนวด, ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, สุวินัย ภรณวลัย ฯลฯ คู่มือ อ่านกัน คู่กัน ถกกัน เติงกัน และถามกัน

ข้อเขียนเหล่านั้นและเหล่านี้ ๆ รวมทั้งที่เขียนขึ้นมานานขึ้นในการสัมมนาที่คงให้อะไรที่เป็นจริงเป็นอันแก่เราได้บ้าง แต่ถึงลงไปกว่านี้ผู้เขียนคิดว่าความสำคัญน่าจะอยู่ที่การพยายามไม่ตกยึด

อย่างกัมภีร์กับกระบวนการทัศน์ได้อีกต่อไป เราอาจ
เลี้ยงไม่พ้นการยึดการคิด แต่เราไม่จำเป็นต้องเป็น
ลัทธิกัมภีร์ ในกระบวนการนี้ที่สำคัญเราต้อง
ปฏิวัติญาณวิทยาของเรากันใหม่ ไม่ postivistic
กันอีกต่อไป ไม่หลงใหลได้ปลื้มว่าที่แวบ ๆ ใน
หัวอาคมานี้สำเร็จธรรมภาววิสัยแล้วหนอ! การมอง
เห็นและยอมรับลักษณะอัตวิสัยของความรู้ความไม่
ถาวรไม่เป็นนิรันดร์ของทฤษฎีใด ๆ ก็ตาม และ
ความสามารถของมนุษย์ที่จะร้อยตอผูกคอก็คงลึกลับ
ลงได้ (อย่าลืม กฎ ก็คือ human cognitive
activity. กฎไม่ได้อยู่ที่นั่นมาแต่ไหนแต่ไร) จะ
ช่วยให้เราไหลเลื่อนไปในเส้นทางแสวงหาเร็วขึ้น

ปัญญาชนไทยได้เดินผ่านเส้นทางความคิด
อันทรูกันการมาไกลนักในทศวรรษนี้ หลายคน
เสียอุดมคติกระทั่งชีวิตไปในระหว่างการแสวงหา
ส่วนอีกหลายคนที่ยังมีชีวิตอยู่ก็จะสูญเสียวิญญาณ
แห่งการแสวงหาไป แต่ว่าการเดินทางนี้ไม่สูญ
เปล่า เรามีประสบการณ์ ประสบการณ์การปฏิบัติ
กระบวนการถึง 2 ครั้งในทศวรรษเดียวเป็นสิ่งสูง
ค่าและหาได้ยากในประวัติศาสตร์มนุษย์ เรามี
ภูมิธรรมพอจะเชื่อมั่นได้มิใช่หรือว่าจากประสบ-
การณ์นั้น เรายังจะได้ก้าวผ่านการปฏิบัติกระบวนการ
ทัศน์อีกครั้งแล้วครั้งเล่าในชีวิต; เป็นและจะเป็น
สมนาม "เหลือบ" ของสังคม-ปัญญาชนเพื่อการ
ปฏิวัติกระบวนการ

สรุป

จะเห็นได้ว่าหน่วยการวิเคราะห์ของผู้เขียน
ผลัดเปลี่ยนไปมาระหว่าง ประชาสังคม (civil
society) กับกระบวนการนักศึกษาไทย ทั้งนี้เพราะ

ในความเป็นจริง 2 หน่วยนี้มีอิทธิพลต่อกัน มาก
เสมอ ค่อยไปนี้จะได้พยายามสรุปหลักหมายสำคัญ
ของข้อเขียนเพื่อความกระจ่างแก่ผู้อ่าน

การปฏิวัติกระบวนการ 2 ครั้งในขบวนการ
การนักศึกษา หมายถึงการปฏิวัติกระบวนการ
ครั้งแรกเมื่อออกมการ พคท. เข้าแทนที่อุดมการ
เผด็จการเพื่อการพัฒนาเดิม การปฏิวัติกระบวนการ
ทัศน์ครั้งที่สองเมื่อออกมการปฏิรูปเสรีนิยมเข้าแทน
ที่อุดมการ พคท.

การ คดีกลายทางกระบวนการทัศน์ของประชา-
สังคมกับขบวนการนักศึกษาแม้จะมีอิทธิพลต่อกัน
อย่างมาก แต่ก็หาสม่ำเสมอทันตลอดเวลาไม่ หาก
มีการเหลื่อมล้ำถักถั่นกันอยู่ ในการปฏิวัติกระ-
บวนการทัศน์ครั้งแรกในขบวนการนักศึกษา ประชา-
สังคมค้ำกันกว้าง ไม่ได้พลอยเปลี่ยนกระบวนการ
เป็นแบบ พคท. ไปด้วยหมด แต่ทว่าอุดมการ
เพื่อการพัฒนาถูกโจมตีวิพากษ์หนักหน่วงตลอด
ทั้งสังคม เชื่อมลัดของความคิดการคิด ประชาธิ-
ปไตย ปฏิรูป แพร่ซึ่มไปฝังตัวอยู่ในจิตสำนึกของ
สังคม ประชาสังคมก็ได้รับผลสะท้อนจากการ
ปฏิวัติกระบวนการทัศน์ของกระบวนการ
การศึกษางงเป็นผู้นำทางปัญญาในสังคมด้วย

ส่วนการปฏิวัติกระบวนการทัศน์ครั้งที่สองกลับ
ตาลปัตรกัน การปฏิวัติกระบวนการทัศน์ครั้งที่สอง
ดำเนินไปภายในแวดวงฝ่ายซ้ายและขบวนการนัก
ศึกษาเป็นสำคัญ ประชาสังคมเป็นผู้รับฟัง ยอมรับ
การวิพากษ์ หรือฟังอุดมการ พคท. ทำกันในสภาพ
ที่ผู้วิพากษ์ไม่มีวุฒิภาวะพอจะเสนอกระบวนการทัศน์
ใหม่ใดเข้ามาแทนที่ในขบวนการนักศึกษาได้
(ความไม่บรรลุมวุฒิภาวะก็มีที่มาทางประวัติศาสตร์

อีกนั้นแหละ จากกลไกการอบรมคุมขังความคิด ความรู้ของ พทท. ฉบับรัฐ) เราจึงมีการคุบคุนุไปหาอุดมการณ์แปลก ๆ เช่น “มนุษยนิยม” เทียมของจุฬาฯ เป็นต้น ในสภาพที่ยังไม่มีกระบวนการทัศน์ “ปฏิบัตย์ต่อระบบ” ใหม่ใดเข้ามาสถาปนาตนเองได้อย่างมั่นคงในขบวนการนักศึกษา และก็ในสภาพที่บรรดากระบวนการทัศน์เพื่อเลือกไม่ว่า “มนุษยนิยม”, “พุทธไทย”, หรือซ้ายใหม่ ยังอยู่ในสภาพปัจจุบัน (อุดมการณ์เหล่านี้บ้างก็โดย nature และบ้างก็โดยชั้นการพัฒนาในปัจจุบันล้วนไม่ปฏิเสธหรือไม่อยู่ในวิสัยจะปฏิเสธอุดมการณ์ปฏิรูปเสรีนิยมได้) ขบวนการนักศึกษาจึงเบ็ดเตล็ด

ต่อประชาสังคม ไม่ใช่ตัวแปรนำทางอุดมการณ์อีกต่อไป หากแต่ขบวนการนักศึกษากลายเป็นตัวแปรตามประชาสังคมทางอุดมการณ์ และอุดมการณ์ปฏิรูปเสรีนิยมหรือมิใช่ที่กำลังครอง hegemony อยู่ในวัฒนธรรมปัญญาของประชาสังคมไทย

กล่าวสั้น ๆ ก็คือเรากำลังเริ่มต้นจากสภาพที่มีปัญหาความต่อเนื่องของการสร้างปัญญาชนของขบวนการศึกษารุ่นใหม่ขึ้นมา ในบริบทที่เกิดการปฏิวัติกระบวนการทัศน์ พทท. ในขบวนการนักศึกษา ภายใต้ประชาสังคมที่อุดมการณ์ปฏิรูปเสรีนิยมครองความเป็นเจ้าอยู่.

27 พ.ย. 2526

วารสารเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์

ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 ธันวาคม 2526

“เศรษฐกิจไทย กับ การพัฒนาแบบพึ่งพา”

- เศรษฐกิจไทยกับการพัฒนาแบบพึ่งพา (สุรี ประศาสน์เศรษฐ)
- บริษัทการค้าระหว่างประเทศ : หัวหอกในการขยายอำนาจทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น (วัชรวิยา โทสงวน)
- บทบาทของบรรษัทการค้าระหว่างประเทศต่อการส่งเสริมสินค้าออกของไทย (กีเส็ง อนันต์ศิริประภา)
- การเปลี่ยนแปลงรายได้และราคากับการบริโภคอาหารของชนยากจนในเมืองไทย (ประสาน ไตรรัตน์วรกุล)

และติดตาม ฉบับต่อไป เดือนมีนาคม 2527 “ปัญหาการว่างงานในเมืองไทย”